

УДК 338.486

DOI: <https://doi.org/10.18664/btie.80.288018>

ГЕНЕЗІС КОМПЛЕМЕНТАРНОГО РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ

*Воловельська І.В., к.е.н., доцент,
Волокітін В.О., магістр, (УкрДУЗТ)*

В статті під час аналізу та досліджень доведено, що туризм у різних формах існував достатньо довго та продовжує розвиватися і зараз. Світова туристична індустрія сьогодні розвивається дуже бистрими темпами, їй практично не заважають ні природні катаклізми, ні епідемії, ні війни. Вони лише призупиняють

© Воловельська І.В.,
Волокітін В.О.

Вісник економіки транспорту і промисловості № 80, 2022

сталий розвиток, але ця галузь продовжує активно рухатися вперед.

При становленні туризму важливу роль грало зміна його цілей. Якщо в середні століття це було в основному релігійні та політичні (воєнні) цілі, а також розвиток торгівлі між державами, то зараз туризм набув соціального значення.

У зв'язку з відсутністю транспортної інфраструктури та довгим періодом пересувань, подорожі були рідкими та могли дозволити їх не всі, а тільки заможні члени соціума.

Винахід інноваційних транспортних средств у 19 сторіччі зробило переміщення людей швидшим та комфортнішим. З'явилася мережа доріг, стали популярними морські круїзи та подорожі потягами. Починають будуватися розкішні готелі. І індустрія туризму отримує новий виток розвитку.

Туризм став диференційований щодо попиту, послуг і товарів, що постачаються. Більше того, ринок виробника поступово став ринком, орієнтованим на споживача.

Зараз в Україні достатньо складне становище і це стосується не тільки індустрії туризму. Пандемія коронавірусу та військова агресія Росії лише посилила існуючі проблеми. До того ж, обмеження на перельоти за деякими напрямками негативно позначилося на світовій індустрії туризму, оскільки знизило довіру до безпеки подорожей.

Проаналізувавши етапи генезису туристичної індустрії, зроблено висновок про те, що тільки комплементарний розвиток цієї галузі зможе зробити її більш успішною у своєму розвитку та допоможе нейтралізувати ризики, які їй загрошують.

Ключові слова: *туристична індустрія; туристичні підприємства; генезис підприємств туристичної галузі; комплементарний розвиток туристичної галузі*

GENESIS OF COMPLEMENTARY DEVELOPMENT OF THE TOURISM INDUSTRY

***Volovelska I.V., Candidate of Economics, Associate Professor,
Volokitin V.O., Master, (UkrDUZT)***

In the article, the analysis and analysis of that report brought that tourism in various forms has been sufficient for a long time and continues to develop and contagiously. The world's tourism industry is developing at a fast pace today, practically not affected by natural disasters, epidemics, or wars. The stench is less likely to succumb to the steel development, but the galuz continues to actively collapse forward.

With the development of tourism, an important role was played by the change of it goals. In the middle of the century it was mainly religious and political (military) purposes, as well as the development of trade between the powers.

At the link with the current transport infrastructure and for a long time, transferring, more expensive were rare, and not all, but only the dependent members of society could afford them.

Vinahid innovatsiykh vehicles in 19 storichchi zrobit movishchennya people svidivishi komfortnishim. A chain of roads appeared, sea cruises and more expensive pulls became popular. There will be rozkishni hotels. The first tourism industry is taking a new turn of development.

It is taken seriously that tourism has gone through the 4th stage in its development, however, the rest of the work of the scientists of the state allows to see the fifth stage of the

development of tourism – complementary.

At the same time, in Ukraine, there is a sufficiently foldable camp and the cost is not only for the tourism industry. The coronavirus pandemic and Russia's military aggression have only done away with the current problems. Prior to that, the exchange of money for transfers for deyaky directs had a negative impact on the light tourism industry, and it lowered the confidence to more expensive security.

Having analyzed the stages of the genesis of the tourism industry, we have analyzed the vysnovok about those that only a complementary development of the galusi can grow more successful in its development and help to neutralize risks, yaki iï to threaten.

Keywords: *tourism industry; tourist enterprises; the genesis of the tourist industry; Complementary development of a tourist gallery*

Постановка проблеми. В сучасних умовах особливої уваги набуває створення нової туристичної індустрії та виведення її на світовий рівень, який би задовольнив вимогливого споживача та відповідав світовим стандартам якості.

Для того, щоб більш чітко сформулювати цілі, що стоять перед галуззю, необхідно вивчити досвід світової індустрії туризму в її динаміці. Особливо це актуально у сучасний період, коли воєнна агресія Росії перешкоджає веденню світового господарювання взагалі.

Таким чином, проблема аналізу розвитку та генезису підприємств туристичної індустрії набуває самостійного теоретичного і прикладного значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій та виділення невирішених складових загальної проблеми. Проблемам розвитку підприємств туристичної індустрії присвячено велику кількість праць таких науковців, як Багдасарян В.Е., Дикань В.Л., Дикань Е.Л., Панченко С.В., Воловельська І В. , МатюхС.А., Маслова В.О, Ангерер Й, Страднер Й, Грюнталь А. та інші [1, 2, 3, 4, 5, 6, 9,10,12,13]. Ними розглянуто основні концепції розвитку туристичної галузі в умовах ринкової економіки. Однак, слід зазначити, що основні постулати цих вчених про перспективи розвитку індустрії туризму потребують коригування з урахуванням реальних соціально-економічних умов, в яких

існують вітчизняні підприємства.

Питанням розвитку підприємств туристичної галузі в умовах карантину та військової агресії Росії присвячені труди таких вчених, як Божко Л.Д., Холодок В.Д. та інші [2].

Питаннями комплементарного розвитку індустрії туризму займалися такі вчені, як Овчиннікова В.О., Торопова Д.Д. та інші [7].

Але слід зазначити, що всі ці роботи не дають цілісного уявлення щодо комплексної системи перспективного розвитку туристичної галузі в сучасних умовах в Україні та в світі.

Мета статті полягає в аналізі розвитку туристичної галузі у динаміці та розробці пропозицій відносно перспектив комплементарного розвитку підприємств туристичної індустрії України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для початку необхідно визначитися з поняттями «туризм» та «компліментарність». Слід зазначити, що перший термін почав використовуватися дуже давно та в загальному вигляді визначався як «переміщення у просторі», а також «вид подорожей, здійснених для відпочинку та самоутворення»[8]

Поняття туризм имеет множество признаков, относительно которых оно рассматривается:

1. Туризм, как перемещение людей с привычного места жительства на наибольшей срок.

2. Туризм как экономическое понятие, включающее в себя целый

комплекс многоотраслевых производственных систем, которые в комплексе называются туристической индустрией и являются связующим звеном между такими отраслями, как строительство, транспорт, сельское хозяйство, пищевая промышленность, точные технологии и др..

3. Туризм как использование времени: считается, что это понятие имеет строгие временные рамки от 24 часов до 6 месяцев.

4. Также имеет значение цель туризма: оздоровительный, познавательный, деловой, образовательный, спортивный, религиозный и др.. Однако, рабочие цели туризмом не является. То есть получение денежных средств в месте временного пребывания противоречит понятию туризма, напротив, наличие денежных средств с целью потратить их для различных целей является одним из признаков туризма. [2]

Також туризм поділяється на внутрішній (у межах рідної країни); в'їзний (коли нерезиденти подорожують поза своїми державами) та виїзний (коли резиденти залишають свою країну).

Ще достатньо цікаво поділення на цілі подорожі:

- лікувальна;
- релігійна;
- ділова;
- транзитна;
- освітня;
- розважальна;
- пізнавальна;
- спортивна

Туризм поділяється також на організований (це коли вашу подорож планує агентство, яке заздалегідь бронює готелі, екскурсії та транспорт) та неорганізаційне (це коли туристи самі організують свою подорож)

Загальноприйнято вважати, що у своєму розвитку туризм пройшов 4 стадії, однак останні роботи вітчизняних учених

дозволяють виділити п'яту стадію розвитку туризму – комплементарну [7].

• Перший етап - до початку 19 сторіччя прийнято вважати, що туризм розвивався стихійно і, через брак транспорту, який міг би перевезти великі відстані за короткий час, переміщення людей туризмом було назвати складно. Подорожували в основному за необхідністю, що було пов'язано з потребою змінити місце проживання або з питань, пов'язаних із роботою, що туризмом не вважається.

• Другий етап определения поняття туризму приходится на кінець 19 сторіччя, коли австрійські вчені Йохан Ангерер, Едуард Гюер-Фрьолер, Йозеф Страднер [9, 10, 12, 13] визначили поняття туризму як «іншого громадського руху».

• Далі іде третій етап становлення. Цей етап почався з початком 20 сторіччя та позиціонувався як елітарний туризм. У цей час подорожі звершалися для того, щоб підкреслити свій статус та суспільне положення. Також у цей час І. Страднер висуває тезис про те, що райони, які мають туристське районування нетотожні кордонам з політико-адміністративним поділом [11]. У цей час вийшли А. Грюнталя, формулює зміст нового поняття географії туризму [13], де проаналізовано передпосилки вибору туристами найбільш привабливих для туризму ореалів і наслідки туристського руху для навколишнього середовища.

• Четвертий етап пов'язаний з кінцем Другої світової війни та поступово туризм стає масовим та формується індустрія туризму. Для туризму не тільки виробляються послуги, але й починають вироблятися спеціалізовані товари. У дослідництві основною ціллю стає вивчення інфраструктурного середовища туризму. В цієї галузі починає використовуватися системне моделювання, за допомогою цих методів

стає можливим прогнозування туристичних потоків [1].

• П'ятий етап заснований на принципі компліментарності. Зараз умови ринку, агресивна конкуренція та швидкий розвиток технологій призводить до необхідності вивчення сумісного використання кількох продуктів чи послуг для підвищення їх цінності та корисності – компліментарності в усіх сферах життєдіяльності людини, зокрема туристичної індустрії. Для забезпечення успішного розвитку підприємств цієї галузі необхідно у комплексі розглядати такі складові, як науковий та інноваційний потенціал, інфраструктуру, нові технології, фінанси, психологічну та мотиваційну складові та інш. Тільки у сукупності цих складових туристична галузь країн та світу стане розвиватися швидко та успішно, видавая продукти та послуги, які задовольняють споживача.

Немає сумнівів, що у становленні туризму важливу роль грало зміна його цілей. Якщо в середні століття це було в основному релігійні та політичні (воєнні) цілі, а також розвиток торгівлі між державами. У зв'язку з відсутністю транспортної інфраструктури та довгим періодом пересувань, подорожі були рідкими та могли дозволити їх не всі, а тільки заможні члени соціума.

Винахід паровоза, автомобіля, пароплава у 19 сторіччі зробило переміщення людей швидшим та комфортнішим. З'явилася мережа доріг, стали популярними морські круїзи та подорожі потягами. Починають будуватися розкішні готелі. І індустрія туризму починає розвиватися.

Звичайно, на розвиток туризму негативно вплинули війни та природні катаклізми. Наприклад, під час Другої Світової війни за часів Третього Рейху, основним постулатом стало позиціонування ідеології позитивного ставлення людини до рідної країни.

Зараз в Україні достатньо складне становище і це стосується не тільки

індустрії туризму. Пандемія коронавірусу та військова агресія Росії лише посилила існуючі проблеми.

Висновки. Виходячи з вищесказаного, можна з упевненістю заявити, що туризм у різних формах існував від створення миру та продовжує розвиватися і зараз.

Туристична індустрія є найбільш прибутковою та в одночас ризиковою. Однак тільки комплементарний розвиток цієї галузі зможе зробити її більш успішною у своєму розвитку та допоможе нейтралізувати ризики, які їй загрожують.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Багдасарян В. Е. Наука о туризме / В.Э. Багдасарян. URL: <http://servicology.ru/glossary/n/109.html>
2. Божко Л.Д., Холодок В.Д. Туризм: проблеми та перспективи розвитку під час війни. *Культура України*. 2022. № 77. С. 60–62. DOI: <https://doi.org/10.31516/2410-5325.077.07>
3. Дикань В. В., Дикань Е. В., Белецкая Д. А. Формирование имиджевой привлекательности региона. Сучасні тенденції та інноваційні напрями розвитку туристичних дестинацій : матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернетконф. (29 березня 2019 р., м. Харків). Харків : Цифра-Принт, 2019. С. 156 – 161.
4. Дикань, В.Л., Воловельська І.В., Маковоз О.В. Економічна безпека підприємства: навч. посібник. – Х.: УкрГАЗТ, 2011. – 243 с.
5. Дикань, В.Л., Панченко С.В., Маслова В.О., Воловельська І.В. Управління бізнесом: підручник.- Х.: УкрДАЗТ, 2017. – 315 с.
6. Матюх С. А. Журба І. Є., Несторишен І. В. Економіка підприємств туристичної галузі: проблеми та перспективи розвитку. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2022, №

3, Т.2, С. 7-12.

7. Овчиннікова В.О. Теоретичні аспекти забезпечення комплементарного розвитку підприємств туристичної індустрії [Текст] / Овчиннікова В.О. Торопова Д.Д. –науково-практичний журнал «Причерноморські економічні студії» № 72-1.- 2021.-С.133-137

8. Толковий словарь Ожегова. URL: <https://slovarozhegova.ru/word.php?wordid=32527>

9. Geschichte der Tourismusforschung. URL: [http://de.wikipedia.org/wiki/Geschichte_der_Tourismusforschung.](http://de.wikipedia.org/wiki/Geschichte_der_Tourismusforschung)

10. Auch der Fremdenverkehr wird jetzt Wissenschaft // Acht Uhr Abendblatt (Berlin). 1929.

11. Geschichte der Tourismusforschung. URL: [http://de.wikipedia.org/wiki/Geschichte_der_Tourismusforschung.](http://de.wikipedia.org/wiki/Geschichte_der_Tourismusforschung)

12. Gruntal Ad. Probleme, der Fremdem erkehrdeogkaphie, Schriftenreihe des Forschungsinsttitit fur Fremdenverkehr. Heft 9 / Ad. Gruntal. Berlin, 1934.

13. Herold T. Die neue Verkehrshochschule in Дьссeldorf / Т. Herold. Berlin: Karl Heymann Verlag, 1920

14. UNWTO, NONEWS. Країни світу з найбільшою часткою туризму в економіці. URL: <https://nonews.co/directory/lists/countries/tourism>, 2019p

15. Tourism Set to Return to Pre-Pandemic Levels in Some Regions in 2023. UNWTO. URL: <https://www.unwto.org/news/tourism-set-to-return-to-pre-pandemic-levels-in-some-regions-in-2023>

REFERENCES

1. Bagdasaryan V.E. (2019) Nauka o turisme. URL: <http://servicology.ru/glossary/n/109.html> tourism science

2. Bozhko L.D., Kholodok V.D.

(2022) Turyzm: problemy ta perspektyvy rozvytku pid chas viyny. Kul'tura Ukrainy. № 77. pp. 60–62. DOI: <https://doi.org/10.31516/2410-5325.077.07>

3. Dykan' V. V., Dykan' E. V., Beletskaya D. A. (2019) Formyrovanye ymydzhevoy pryvlekatel'nosti rehyona. Suchasni tendentsiyi ta innovatsiyni napryamy rozvytku turystychnykh destynatsiy : materialy Vseukr. nauk.-prakt. internetkonf. (29 bereznya 2019 r., m. Kharkiv). Kharkiv : Tsyfra-Prynt, pp. 156 – 161.

4. Dykan', V.L., Volovel's'ka I.V., Makovoz O.V. (2011) Ekonomichna bezpeka pidpryyemstva: navch. posibnyk. – KH.: UkrHAZHT, 243 p.

5. Dykan', V.L., PanchenkoS.V., Maslova V.O., Volovel's'ka I.V. (2017) Upravlinnya biznesom: pidruchnyk.- KH.: UkrDAZT, 315 p.

6. Matyukh S. A. Zhurba I. YE., Nestoryshen I. V. (2022) Ekonomika pidpryyemstv turystychnoyi haluzi: problemy ta perspektyvy rozvytku. Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu. Ekonomichni nauky. № 3, Т.2, pp. 7-12.

7. Ovchinnikova V. , Tоропова D., (2021). Теоретичні аспекти сабеспечення комплементарного розвитку туристичної індустрії. n-p gurnal «Prichernomorski ekonomichni studii»№77-2.pp.133-137

8. Tolkoviy slovar Ogegova. URL: <https://slovarozhegova.ru/word.php?wordid=32527>

9. Geschichte der Tourismusforschung. URL: [http://de.wikipedia.org/wiki/Geschichte_der_Tourismusforschung.](http://de.wikipedia.org/wiki/Geschichte_der_Tourismusforschung)

10. Auch der Fremdenverkehr wird jetzt Wissenschaft // Acht Uhr Abendblatt (Berlin). 1929.

11. Geschichte der Tourismusforschung. URL: [http://de.wikipedia.org/wiki/Geschichte_der_Tourismusforschung.](http://de.wikipedia.org/wiki/Geschichte_der_Tourismusforschung)

12. Gruntal Ad. Probleme, der

Fremdem erkehrdeogkaphie, Schriftenreihe des Forschungsinsttitit fur Fremdenverkehr. Heft 9 / Ad. Gruntal. Berlin, 1934.

13. Herold T. Die neue Verkehrshochschule in Dьsseldorf / T. Herold. Berlin: Karl Heymann Verlag, 1920

14. UNWTO, NONNEWS. Країни світу з найбільшою часткою туризму в економіці. URL:

<https://nonews.co/directory/lists/countries/tourism>, 2019p

15. Tourism Set to Return to Pre-Pandemic Levels in Some Regions in 2023. UNWTO. URL:

<https://www.unwto.org/news/tourism-set-to-return-to-pre-pandemic-levels-in-some-regions-in-2023>